

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva looduskaitseala kaitsekorda, kaitse-eesmärke ja laiendatakse kaitstavat ala. Laiendus toimub Koorunõmme hoiuala lahustüki, väärtuslike metsa- ja soolupaigatüüpide ning merikotka (*Haliaeetus albicilla*) püsielupaikade arvelt. Seoses eeltooduga muudetakse ka Koorunõmme hoiuala piiri ja kaitse-eesmärki ning ühtlasi optimeeritakse hoiuala piire, arvestades loodusväärtuste leviala ja esinduslikkust.

Koorunõmme looduskaitseala (edaspidi ka *kaitseala*) asub Saare maakonnas Saaremaa vallas Vanakubja, Merise ja Rahtla külas.

Koorunõmme looduskaitseala on olnud kaitse all alates 3. aprillist 1965. a, kui Kingissepa Rajooni RSN Täitevkomitee tegi otsuse nr 32, millega võeti kohaliku kaitse alla Maapere rauna kaitseala. 5. mail 2004. aastal võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse nr 182 „Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri”, mis sätestab seni kehtiva kaitsekorra.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitseala, muudetakse tsoneeringut, korrigeeritakse piire ning kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitsekorda, kaitse-eesmärke, laiendatakse kaitstavat ala ja kehtestatakse loodava looduskaitseala kaitse-eeskiri. Ühtlasi muudetakse Koorunõmme hoiuala kaitse-eesmärke ja piire. Muudatused on tinginud vajadus tagada piirkonna loodusväärtuste (eelkõige metsa- ja sookoosluste) parem kaitse. Kaitseala hõlmab osaliselt Natura 2000 võrgustikku kuuluvat Koorunõmme loodusala ja Koorunõmme linnuala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Lilli Lakkur (tel 5685 8391, e-post lilli.lakkur@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 447 7386, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Margus Kõiva (tel 528 8090, e-post margus.koiva@fortlegal.com), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, marika.erikson@envir.ee), eksperdihinnangu on andnud Renno Nellis, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta märgalasid, järvi, metsakooslusi, poollooduslikke kooslusi, pankrannikut, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Kaitstakse elupaigatüüpe, mida EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) on nimetatud I lisas. Need on esmased rannavallid (1210 – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale, kusjuures tärniga on tähistatud esmatahtsad elupaigatüübid), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), rannaniidud (1630*), vähe- kuni keskoitelised kalgiveelised järved (3140), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – 6280*), puisniidud (6530*), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Nimekirjast on välja jäetud Koorunõmme loodusala kaitse-eesmärgiks olevad elupaigatüübid metsastunud luided (2180) ja kadastikud (5130), kuna neid elupaigatüüpe teadaolevalt Koorunõmme looduskaitsealal ei leidu. Lisaks tehakse ettepanek Koorunõmme loodusala kaitse-eesmärkide hulgast välja arvata elupaigatüübid metsastunud luided (2180) ja kadastikud (5130), kuna neid ei ole inventeeritud ka Koorunõmme loodusala koosseisu kuuluval Koorunõmme hoiualal. Elupaigatüüp metsastunud luided (2180) on tervel looduslal määratud 2012. ja 2015. aastal tehtud inventuuride käigus elupaigatüübiks vanad loodusmetsad (9010*), kuna metsastunud luidetele (2180) iseloomulik liivaluide alal puudub (tegu on klibuvallil kasvava vana metsaga) ning varem inventeeritud elupaigatüüp kadastikud (5130) on tugeva kinnikasvamise tõttu arvatud metsa koosseisu.

Kaitstakse taimeliike, mida loodusdirektiiv nimetab II lisas, ja nende elupaiku. Need liigid on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*).

Kaitstakse linnuliike, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25; edaspidi *linnudirektiiv*) nimetab I lisas, ja nende elupaiku. Need liigid on merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) ja sookurg (*Grus grus*).

Lisaks kaitstakse II kaitsekategooriasse kuuluvaid taimeliike, nagu punane tolmphea (*Cephalanthera rubra*), valge tolmphea (*Cephalanthera longifolia*), mägi-naistepuna (*Hypericum montanum*), must seahernes (*Lathyrus niger*) ja mustjas sepsikas (*Schoenus nigricans*), ja nende elupaiku.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Koorunõmme looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus ja tüüpilisus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine.

Koorunõmme looduskaitsealal leiduvad **looduslikud ranniku-, mageveekogu-, soo- ja metsakooslused ning poollooduslikud kooslused** on haruldaste ja ohustatutena lisatud

loodusdirektiivi I lisasse ning osaliselt märgitud esmatahtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud liike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Loodusdirektiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele.

Haruldaste ja ohustatud looduslike rannikelupaigatüüpide – **esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220) ja merele avatud pankrannad (1230)** – seisund on Eestis valdavalt soodne tänu rannaaladel kehtinud ja kehtivatele piirangutele, kuid rannikelupaigad on väga tundlikud välistele mõjutustele (näiteks merereostus) ja teatud kohtades on vajalik nende taastamine (Looduskaitse arengukava aastani 2020). Lisaks on loetletud elupaikade üheks põhiliseks levimiskohaks Lääne-Eesti ja sealne rannik.

Eestile tüüpiline magevee-elupaigatüüp **vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)** on levinud üle kogu Eesti. Valdavalt on tegu mandrijäätikkeliste veekogudega. Samas on kalgiveelised järved ka ohustatud elupaigatüüp, kuna inimtegevuse käigus toimub nende kiire eutrofeerumine.

Poollooduslikud kooslused on olulised liigirikkuse kandjad. Kuna need säilivad vaid mõõduka inimõju (niitmine, karjatamine) tingimustes, on nende püsijäämine ohustatud. Haruldaste ja ohustatud poollooduslike koosluste – **rannaniidud (1630*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – 6280*) ja puisniidud (6530*)** – säilitamine on Eestis äärmiselt oluline, kuna siinsed poollooduslikud kooslused on ühed kõige liigirikkamad elupaigad. Need elupaigatüübid säilivad vaid järjepideva traditsioonilise niitmise ja karjatamise kaasabil, muidu toimub alade võsastumine, roostumine ja kinnikasvamine, mis omakorda vähendab liigirikkust. Kuivad niidud lubjarikkal mullal on aruniidud, mida leidub peamiselt Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel ning Põhja-Eesti lavamaal. Puisniidud on kogu Euroopas jäänud järjest haruldasemaks hoolduse lakkamise tõttu. Peale puisniitude on eriti ohustatud veel lood, kuna lisaks Eestile leidub neid arvestataval hulgal vaid Rootsi suurematel saartel.

Soo- ja rabelupaigatüübid on turbakaevandamise ja kuivendamise tõttu ohustatud kõikjal oma levikualal. Ohustatud ja tüüpilised soolupaigatüübid – **allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) ja liigirikad madalsood (7230)** – on levinud peaaegu kõigis Euroopa Liidu maades. Allikad ja allikasood paiknevad seal, kus põhjavesi voolab või immitseb maapinnale nõlvade ja veerude jalamil või veekogude kaldaalal. Allikaid ja allikasoid iseloomustab aasta läbi ühtlaselt madala temperatuuriga ja püsivalt kõrge veetase. Allikatest pärinev vesi on hapniku- ja mineraaliderikas ning soode taimestik liigirikas. Rikkumata allikasoid on Eestis järele jäänud üsna vähe. Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga leidub valdavalt Saaremaal, Hiiumaal, Muhus ning Lääne- ja Loode-Eestis. Eestis kohtab liigirikaid madalsoid rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis, mujal harva. Paljud liigirikad madalsood on elupaigaks käpalistele. Varasem kuivendamine on halvendanud paljude sooniitude seisundit. Paiguti kerkib see probleem üles ka praegu metsade kuivendamisel või vanade kuivenduskraavide taastamisel. Sooniiidu säilimiseks on vajalik selle hooldamine, muidu võib kooslus kulustuda, mätastuda ja võsastuda.

Vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) on kaitsealal leiduvad haruldased ja ohustatud looduslikud metsaelupaigatüübid. Vanad laialehised

metsad, mis on Eestis haruldased, kuna neid leidub vaid üksikute laikudena piiratud aladel, on üleminekustaadiumiks läänetaiga ja nemoraalse metsa vahel. **Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel ehk sürjametsad** on Euroopas haruldased, kuna on levinud kitsal alal boreaalses piirkonnas, peamiselt Soomes ja Rootsis. Eestis on okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel mandrijäätkekelistel oosistikel tüüpiliseks metsatüübiks. Kõiki eespool nimetatud elupaigatüüpe ohustab eelkõige metsamajandus. Soostuvad ja soo-lehtmetsad on küll tüüpilised elupaigatüübid niisketel aladel, kuid neid ohustab lisaks kuivendamine. Kõik need metsaelupaigatüübid esindavad vähese inimõjuga ja inimõjuta alasid. Tegu on kogu maailmas ohustatud ja haruldaste metsaelupaigatüüpidega. Aastaraamatu „Mets 2013” kohaselt on Eestis vanu laialehiseid metsi 1700 ha (alla 0,1% Eesti metsade kogupindalast), vanu loodusmetsi 117 900 ha (5,3%) ning soostuvaid ja soo-lehtmetsi 43 600 ha (2%).

Mitu metsaelupaigatüüpi on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpe elupaigana või toitumisalana.

Koorunõmme looduskaitsealal leidub ka haruldasi ja ohustatud kaitsealuseid linnu- ja taimeliike, keda nimetatakse vastavalt linnu- ja loodusdirektiivis. Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Linnudirektiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 punkti 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on suureneva arvukusega linnuliik. Arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ei ole senini oma ajaloolist taset saavutanud. Liik on levinud Eesti rannikualadel ning suurte siseveekogude ja jõgede lähedal. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 220–250 paari merikotkaid, kuid liigi arvukus oli sajandeid tagasi kindlasti suurem (Elts, J., *et al.* 2013). Merikotka populatsiooni ohutegurid on jätkuv oht keskkonnamürkidest, sealhulgas pliihaavlite kasutamine, lisanduvad ohutegurid on sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi langus, hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides ning vähesel määral ka lindude tahtlik tapmine (Merikotka kaitse tegevuskava 2013–2017). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka.

Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) on stabiilse arvukusega linnuliik, kuid pärast händkaku (*Strix uralensis*) arvukuse suurenemist on karvasjalg-kaku arvukus vähenenud. Hinnanguliselt pesitseb Eestis praegu 200–400 paari karvasjalg-kakkusid (Elts, J., *et al.* 2013), neist suurem osa saartel ja rannikualadel. Elupaigana eelistab ta männikuid ning metsajõgede ja -järvede ääres asuvaid segametsi. Peamised ohutegurid on pesapaikade kadumine (raied, metsade vanuse muutumine). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kaitsealal on karvasjalg-kakule elupaigaks sobivaid metsi päris palju, mistõttu võib ornitoloog Rein Nellise hinnangul olla karvasjalg-kaku paare alal rohkem, kui on keskkonnaregistris registreeritud. Saare maakonnas on karvasjalg-kaku leiukohti registreeritud 12 (17,4% Eestis registreeritud leiukohtadest), millest 9 asuvad piirkonnas (Saaremaa vallas) ja 2 leiukohta kaitsealal.

Lisaks ülal loetletud liikidele on kaitseala kaitse-eesmärkideks arvatud III kaitsekategooriasse kuuluv linnuliik **sookurg (*Grus grus*)**, kes on tüüpiline märgalade liik ning seetõttu Koorunõmme looduskaitsealale iseloomulik. Kaitsealal on tegemist Eesti, kuid eelkõige Saaremaa kontekstis esindusliku sookure pesitsusalaga, kus on palju sookurele elupaigaks sobivaid märgalaid. Sookurg on stabiilse arvukusega linnuliik, keda pesitseb Eestis hinnanguliselt 6500–7500 paari (Eltis, J., *et al.* 2013). Peamised ohutegurid on elupaikade kadumine ning häirimine, kuna tegu on küllaltki inimkartliku linnuliigiga.

Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) on väheneva arvukusega taimeliik (eElurikkus), mis on levinud Eestis hajusalt, kuid sagedamini leidub seda siiski lääne- ja põhjaosas. Isenditerohkeimad populatsioonid on registreeritud Lääne-Eestis ja läänesaartel. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kaunist kuldkinga võib kohata hõredamates metsades, metsaservades ja puisniitudel. Peamised liiki ohustavad tegurid on võsastumine, metsaraie ja taimede noppimine (Kauni kuldkinga kaitse tegevuskava 2013–2017).

Soohiilakas (*Liparis loeselii*) on väheneva arvukusega taimeliik (eElurikkus), mis on levinud paiguti üle Eesti, kuid eriti omane on liik Lääne-Eesti rannikualadel. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kuna tegemist on sootaimega, siis võib seda leida lubjarikastes soodes ning soistel jõe- ja järvekallastel. Liiki ohustab soode kuivendamine ja turba võtmine.

Punane tolmpoa (*Cephalanthera rubra*) ja **valge tolmpoa (*Cephalanthera longifolia*)** on väheneva arvukusega taimeliigid (eElurikkus), neist esimene on levinud valdavalt Lääne-Eestis, läänesaartel ja hajusalt Pandivere piirkonnas ning teine läänesaartel, kuid eeskätt Saaremaal, mõned üksikud leiud Lääne-Eestis Laelatu puisniidul. Elupaigana eelistavad punane ja valge tolmpoa karbonaatsetel kuivadel muldadel metsi, kuid Pandivere aladel ka salumetsi. Neile sobivad näiteks hõredamad loometsad, metsaservad ja puisniidud. Suurim ohutegur on elupaikade kinnikasvamine ning seeläbi valgustingimuste halvenemine. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on punase tolmpoa puhul tegu ohualtis seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka, ja valge tolmpoa puhul ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Mägi-naistepuna (*Hypericum montanum*) on väheneva arvukusega taimeliik (eElurikkus), mis on Eestis oma levikupiiril ja mida leidub ainult Saaremaal. Elupaigana eelistab kuivi hõredaid loometsi, põõsastikke ja raiesmikke. Liiki ohustab eelkõige valgustingimuste halvenemine puistu ja põõsarinde tihenemise tõttu. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on tegu ohualtis seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Must seahernes (*Lathyrus niger*) on väheste andmete tõttu teadmata arvukuse trendiga taimeliik (eElurikkus), mis on levinud paiguti Saaremaa lääne- ja keskosas, mujal Eestis ei ole liiki täheldatud. Musta seahernest võib kohata loometsades ja põõsastikes. Liiki ohustab valdavalt elupaikade kinnikasvamine. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on tegu ohualtis seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Mustjas sepsikas (*Schoenus nigricans*) on stabiilse arvukusega taimeliik (eElurikkus), mis on Eestis levinud Saaremaa ja Hiiumaa lääneosas lubjarikastes soodes, järve- ja ojakallastel ning mererannikul. Mustjat sepsikat ohustab eelkõige elupaikade kinnikasvamine. Eesti ohustatud liikide nimestiku järgi on tegu ohualtis seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Loodusdirektiivi rakendamine. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Koorunõmme looduskaitseala kuulub Koorunõmme loodusala koosseisus (Koorunõmme loodusala, EE0040428) üleeuroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on Euroopa Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Koorunõmme looduslal on kohustus kaitsta I lisas nimetatud elupaigatüüpe, milleks on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), rannaniidud (1630*), metsastunud luided (2180), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – 6280*), puisniidud (6530*), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga (7210*), liigirikad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), ning II lisas nimetatud liikide kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) ja soohiilaka (*Liparis loeselii*) isendite elupaiku.

Linnudirektiivi rakendamine. Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttemist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 punkti 1 kohaselt peavad liikmesriigid I lisas nimetatud liikide elupaikade kaitseks rakendama erimeetmeid, et kindlustada nende liikide säilimine ja paljunemine nende levikualal. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal. Kuna moodustatav Koorunõmme looduskaitseala on oluline elupaik linnudirektiivi lisades nimetatud kaitsealustele linnuliikidele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste elupaikade ja peatuspaikade säilitamiseks. Alal leiduvad järgmised linnudirektiivi I lisas nimetatud liigid: merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) ja sookurg (*Grus grus*).

Eelnõu ekspertiisis on tehtud ettepanek lisada Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidesse II kaitsekategooria liigid tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), apteegikaan (*Hirudo medicinalis*) ja veelendlane (*Myotis daubentonii*) ning III kaitsekategooria liigid värkkakk (*Glaucidium passerinum*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*) ja suur-rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*). Neid liike ei ole kaitse-eesmärgiks seatud alltoodud põhjustel. Lisaks on eelnõu ekspertiis teinud ettepaneku lisada Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidesse ka II kaitsekategooria liik tõmbiõiene luga (*Juncus subnodulosus*), kuid kuna seda liiki ei ole keskkonnaregistri andmetel kaitsealal

registreeritud, siis kaitse-eesmärkide hulka seda ei lisata. Tulenevalt eelnevast ei ole eespool nimetatud ettepaneku arvestamata jätmise vastuolus Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidega.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Koorunõmme looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaiga eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest III kategooria kaitsealustest liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, leiduvad kaitsealal rabakonn (*Rana arvalis*), harilik nastik (*Natrix natrix*), kodukakk (*Strix aluco*), täpikhuik (*Porzana porzana*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), musträhn (*Dryocopus martius*), hoburästas (*Turdus viscivorus*), lõopistrik (*Falco subbuteo*), suur-rabakiil (*Leucorhina pectoralis*), laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), lääne-mõökrohi (*Cladium mariscus*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), harilik porss (*Myrica gale*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), suur käopõll (*Listera ovata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), siberi võhumõök (*Iris sibirica*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), harilik valvik (*Leucobryum glaucum*), sile neersamblik (*Nephroma laevigatum*) ja harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*). Lisaks leidub II kategooria kaitsealuseid liike, nagu põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), veelendlane (*Myotis daubentonii*), tõmmu- või habelendlane (*Myotis brandtii/mystacinus*), apteegikaan (*Hirudo medicinalis*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), oja-haneputk (*Berula erecta*), harilik muguljuur (*Herminium monorchis*), harilik luuderohi (*Hedera helix*), pruun raunjalg (*Asplenium trichomanes*) ja sire-säärsamblik (*Cybebe gracilentia*). Väikese arvukuse tõttu ei ole eespool nimetatud liike kaitse-eesmärgiks lisatud. Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Koorunõmme looduskaitseala on olnud osaliselt kaitse all alates 1965. aastast, kui võeti kaitse alla Maapere rauna kaitseala. Looduskaitsealaga liidetav Koorunõmme hoiuala osa on olnud kaitse all alates 2007. aastast. Seega ei ole tegemist uue kaitstava ala moodustamisega, vaid olemasolevat looduskaitseala laiendatakse kõrval asuva hoiuala ja väärtuslike soo- ja metsaelupaigatüüpide ning merikotka (*Haliaeetus albicilla*) püsielupaikade arvelt. Planeeritav looduskaitseala on väga suure looduskaitsealase väärtusega, eelkõige kui terviklik ala, kus loodusväärtuslike elupaikade osakaal on suur ja kus on leidnud elupaiga hulganisti kaitsealuseid liike. Kuna alal leiduvad järve-, ranniku-, niidu-, soo- ja metsakooslused on piiratud levikuga ning neil on elustiku mitmekesisuse säilimist toetav väärtus, siis on otstarbekas ka ala edaspidine kaitse.

Koorunõmme looduskaitseala kaitstavad elupaigatüübid on suures osas inventeeritud 2015. aastal OÜ Metsaruum tehtud loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus (v.a järvekooslused, mis on inventeeritud 2001. ja 2002. aastal loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus). Varem on kaitsealal ja kaitsealaga liidetaval hoiuala osal paiknevaid märgaelupaigatüüpe osaliselt inventeerinud Eestimaa Looduse Fond (edaspidi ka *ELF*) 2010. aastal ning kaitsealaga liidetaval Koorunõmme hoiuala osal metsaelupaigatüüpe ja poollooduslikke kooslusi Pärändkoosluste Kaitse Ühing (edaspidi ka *PKÜ*) 2012. aastal. Linnuliike on Koorunõmme looduskaitsealal inventeeritud riikliku seireprogrammi „Kotkad ja must-toonekurg” ja „Haned, luigid ja sookurg” käigus eri aastatel (kotkaid viimati 2014. aastal). Poollooduslike koosluste elupaigatüübid on kantud keskkonnaregistrisse (andmed on aluseks toetuste taotlemisele, kaart on vaadatav ka Maa-ameti geoportaalil).

Kaitsealal on esindatud vähemalt 15 loodusdirektiivi I lisale vastavat elupaigatüüpi ligikaudu 1334,9 ha-l, mis moodustab u 84% kaitsealast. Eestimaa Looduse Fondi poolt 2010. aastal tehtud inventuuri käigus on Koorunõmme looduskaitsealale kaardistatud sinihelmikakooslusi (6410) esinduslikkusega D (väheesinduslik). Kuna sinihelmikakoosluste pindala ja esinduslikkus on küllaltki tagasihoidlikud ning need asuvad keset kaitsealuseid elupaigatüüpe, siis ei ole otstarbekas seada neid kaitseala kaitse-eesmärgiks, vaid elupaigatüübi kaitse toimub teiste elupaigatüüpide kaudu.

Loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide inventuuri käigus 2012. ja 2015. aastal on Koorunõmme looduskaitsealale inventeeritud kaitseala kaitse-eesmärkideks olevad haruldased ja ohustatud looduslikud rannikelupaigatüübid esmased rannavallid (1210), mis katavad u 0,4% kaitseala maismaa pindalast, püsitaimestuga kivirannad (1220), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 0,8%, ja merele avatud pankrannad (1230), mis katavad kaitseala maismaa pindalast alla 0,2%. Elupaigatüübid esmased rannavallid (1210) ja püsitaimestuga kivirannad (1220) on esinduslikkusega A–B (väga esinduslik kuni esinduslik) ning elupaigatüüp merele avatud pankrannad (1230) on esinduslikkusega B (esinduslik). Samade inventuuridega on kaitsealale kaardistatud haruldased ja ohustatud niiduelupaigatüübid rannaniidud (1630*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 0,1% ning on esinduslikkusega C (arvestatav esinduslikkus), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 0,6% ja on esinduslikkusega A–C (väga esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus), lood (alvarid – 6280*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 2,7% ja on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), ning puisniidud (6530*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 0,9% ja on esinduslikkusega C–D (arvestatav esinduslikkus kuni väheesinduslik). 2001. ja 2002. aastal korraldatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus on Koorunõmme looduskaitsealale

inventeeritud haruldane ja ohustatud magevee-elupaigatüüp vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), mis on esinduslikkusega A–B (väga esinduslik kuni esinduslik) ja katab kaitseala kogupindalast u 7,2% ning siseveekogude pindalast 100%.

Ohustatud ja tüüpilised sooelupaigatüübid allikad ja allikasood (7160), mis katavad kaitseala maismaa pindalast ligikaudu 0,2%, lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast ligikaudu 14,7%, ja liigirikkad madalsood (7230), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 1,3%, on esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik). Neid elupaigatüüpe on määratud lisaks ka teineteisele kaasnevateks. Need elupaigatüübid on kaitsealale inventeeritud nii 2015. aastal loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide inventuuri käigus kui ka ELF poolt 2010. aastal.

Haruldased ja ohustatud looduslikud metsaelupaigatüübid vanad loodusmetsad (9010*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast koguni ligikaudu 49,6% ja on esinduslikkusega B–p (esinduslik kuni potentsiaalne), vanad laialehised metsad (9020*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 2,6% ja on esinduslikkusega A–C (väga esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 0,6% ja on esinduslikkusega B (esinduslik), ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), mis katavad kaitseala maismaa pindalast u 2,1% ja on esinduslikkusega C–p (arvestatav esinduslikkus kuni potentsiaalne), on kaitsealale inventeeritud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide inventuuri käigus 2015. aastal. 2012. aastal on PKÜ osaliselt inventeerinud metsaelupaigatüüpe vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) alal, mis arvatakse Koorunõmme hoiuala koosseisust Koorunõmme looduskaitseala koosseisu. Lisaks on Koorunõmme looduskaitseala osas inventeeritud 2015. aastal hulganisti taastuvaid metsaalasid (u 200 ha) 0-elupaigaks, kuna tegu on veel liialt noore metsaga, et kvalifitseeruda mõne loodusdirektiivi elupaigatüübi alla (tulevane 9010*).

Linnuliikidest, kes on arvatud Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka, leidub kaitsealal keskkonnaregistri andmetel merikotkast (*Haliaeetus albicilla*) 2 paari (lähikonnas on veel üks paar merikotkaid, kokku külastavad need 3 paari 5 pesa), karvasjalg-kakku (*Aegolius funereus*) 2 isendit 2 leiukohas, sookurge (*Grus grus*) 6 paarina ja lisaks on määratud u 55,6 ha suurune sobiv pesitsuspaik. Taimeliikidest kaunist kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) 5 leiukohas ja neist kahes vähemalt 30 isendina ning ühes leiukohas loendatud 100 isendit, soohiilakat (*Liparis loeselii*) 2 leiukohas kokku 19 isendit, punast tolmped (*Cephalanthera rubra*) 6 leiukohas, millest 3 ei jää tervenisti kaitsealale, kokku 5649 isendit, valget tolmped (*Cephalanthera longifolia*) 5 leiukohas, mägi-naistepuna (*Hypericum montanum*) elupaigaga 0,2 ha, musta seahernest (*Lathyrus niger*) 4 leiukohas kokku vähemalt 582 isendit, mustjat sepsikat (*Schoenus nigricans*) 6 leiukohas vähearvukalt ja 1 leiukohas ohtralt kokku vähemalt 174 ha-l.

Lisaks eespool kirjas olevale on Koorunõmme looduskaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et kaitseala asub valdavalt (v.a vähesed laiendused) Koorunõmme loodus- ja linnualal, mille puhul on tegemist Natura 2000 võrgustikku kuuluvate aladega.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Looduskaitseaduse § 27 kohaselt moodustatakse looduse säilimiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Koorunõmme looduskaitseala on algselt loodud märgalade, järvede, metsade, pankade, rannavallide ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks. Nende loodusväärtuste roll on aja jooksul suurenenud. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja vajaliku piirangu rakendamist (nt liikumispiirang liikide häirimise vältimiseks pesitsusajal, jahi reguleerimine). Hoiuala on mõeldud eelkõige loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks. Kuna alal leiduvad erinevad loodusväärtused (kooslused ja liigid), siis ei ole püsielupaiga moodustamine otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt liikide ja nende elupaikade kaitseks, mitte erineva väärtusega looduskompleksi kaitseks. Eeltoodu põhjal ei ole vajadust muuta kaitstava loodusobjekti tüüpi, milleks on looduskaitseala.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja võõndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (metsasihid, kraavide kaldad, mõõdistatud maaüksused, kõlvikud, teed ja rannajoon). Kaitsealal on sihtkaitsevööndis leiduvate kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtuste puhvrina kasutatud piiranguvööndit, kus asuvad lisaks kaitstavatele elupaigatüüpidele, mille kaitse on tagatud piiranguvööndi kaitsekorruga, ka looduskaitse seisukohast vähemväärtuslikud alad (õuemaad). Geograafilised koordinaadid on esitatud L-EST-97 koordinaatsüsteemis matemaatilisel kujul. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Planeeritavates piirides kaitseala pindala on 1589,2 ha (sihtkaitsevööndite pindala on 1569,6 ha ja piiranguvööndi pindala 19,6 ha). Kaitseala pindalast moodustavad eramaad ligikaudu 501 ha, riigimaad ligikaudu 1085,4 ha, munitsipaalmaa ligikaudu 1,6 ha ja jätkuvalt riigiomandis olev maa ligikaudu 1,2 ha.

Võrreldes Vabariigi Valitsuse 5. mai 2004. a määrusega nr 182 „Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri” kehtestatud kaitseala piiriga (pindala 1271,8 ha, sh sihtkaitsevööndite pindala 694,6 ha ja piiranguvööndite pindala 577,2 ha) suureneb kaitseala pindala ligikaudu 317,4 ha võrra valdavalt Koorunõmme hoiuala ja merikotka püsielupaikade arvelt. Koorunõmme hoiuala maismaast arvati 241 ha looduskaitseala koosseisu, kuna nendele aladele jäävad väärtuslikud metsa- ja sooelupaigad. Kaitsealaga liidetakse ka merikotka püsielupaigad (16 ha), et tagada parem kaitse I kaitsekategooria kaitsealusele liigile ning selleks, et tagada maaomanikele õiglase kompensatsioon metsaelupaigatüüpide kaitseks rakendatava range kaitse eest (metsaelupaigatüüpide majandamine pole lubatud, kuid piirangud kompenseeritakse hoiualadel võrreldavalt piiranguvööndi metsadele, kus majandustegevus on lubatud).

Varem kaitseta maa arvelt suureneb kaitseala pindala 60,4 ha, sellest on eramaid ligikaudu 26,3 ha, ülejäänud on riigimaa. Uus liidetav osa arvatakse sihtkaitsevööndisse. Liidetavale alale jäävad valdavalt sooservad, mille liitmine kaitsealaga on oluline, et tagada märgalade kaitse tervikuna. See laiendus on vajalik ka alal paiknevate merikotka elupaikade kaitsealaga liitmiseks, mis koos neid ümbritsevate väärtuslike metsaaladega moodustavad soomassiivide vahele jääva merikotka elupaigaks sobiliku tervikliku maastiku.

Koorunõmme looduskaitsealal tsoneeriti ja korrigeeriti vööndite paiknemist. Väärtuslikud elupaigatüübid liideti sihtkaitsevööndisse ning alad, kus asuvad mõõdukat majandamist taluvad loodusväärtused ja elamud, jäeti piiranguvööndisse. Varem hoiuala koosseisus olnud alast arvati sihtkaitsevööndisse u 224,5 ha, sh eramaad 207,7 ha, riigimaad 16 ha ja munitsipaalmaad 0,8 ha. Arvestades, et varem hoiuala koosseisus olnud ala oli kaetud suures osas metsa- ja sooelupaigatüüpidega, mille säilitamiseks oli majandustegevus keelatud, siis vastas see ka juba varem sisuliselt sihtkaitsevööndi kaitsekorrale. Varem hoiuala koosseisus olnud alast arvati piiranguvööndisse u 16,5 ha, sh eramaad 16 ha ja munitsipaalmaad 0,5 ha.

Olemasoleva Koorunõmme looduskaitseala piiranguvööndist tsoneeriti sihtkaitsevööndisse u 574,1 ha, millest on eramaad 85,3 ha.

Pindala muudatused eramaade osas on järgmised: olemasolevast hoiualast arvatakse sihtkaitsevööndisse 207,7 ha ja piiranguvööndisse 16,5 ha. Olemasoleva kaitseala piiranguvööndist arvatakse sihtkaitsevööndisse 85,3 ha eramaad ja uute aladena võeti eramaad kaitse alla 26,3 ha, mis kõik arvatakse sihtkaitsevööndisse.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb Koorunõmme looduskaitseala kolmest sihtkaitsevööndist ja ühest piiranguvööndist. Sihtkaitsevöönditesse jääb u 481,5 ha eramaid ja piiranguvööndisse 19,6 ha eramaid. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsakoosluste loodusliku arengu tagamiseks, märgalade ja poollooduslike koosluste säilimiseks ning seeläbi ka elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimiseks. Sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab selgemini sõnastada kaitsekorralduslikke piiranguid (keelata metsaraiet, seada liikumispiiranguid, reguleerida maaparandussüsteemide hoiutoid, keelata uute ehitiste püstitamist, majandustegevust, sh metsamajandust jms). Elupaikade säilimise kaudu hoitakse ka tüüpilist maastikuilmet ja kaitstakse kogu looduse mitmekesisust. Kaitseala koosneb kolmest sihtkaitsevööndist: Merise-Abula, Maapere rauna ja Koorunõmme sihtkaitsevöönd. Koorunõmme sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on eelkõige säilitada kaitstavatele linnuliikidele pesitsusaegne rahu, sealhulgas tagada järvede, metsa- ja sookoosluste, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade areng üksnes loodusliku protsessina. Merise-Abula ja Maapere rauna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja poollooduslike koosluste ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Lisaks on Merise-Abula sihtkaitsevööndi eesmärk rannikukoosluste kaitse ja Maapere rauna sihtkaitsevööndi eesmärk järvede ja sookoosluste kaitse. Piiranguvöönd hõlmab majanduslikult kasutatavat ala, kus asuvad mõõdukat majandamist taluvad loodusväärtused ning hoonestus ja muud rajatised.

Kaitseala välispiiri määramisel lähtuti sellest, et kõik metsa-, soo- ja niiduelupaigatüübid jääksid tervikuna looduskaitseala koosseisu. Selleks järgiti juba olemasolevat kaitseala piiri, mida laiendati kahes kohas, kus metsaelupaigatüübid asusid Koorunõmme hoiualal. Metsaelupaigatüüpidega kaetud osa hoiualast liideti kaitsealaga. Kaitseala välispiir kulgeb valdavalt mööda katastripiire, metsasihte ja teeservi nii, et piirnevad teed ja metsasihid jäävad kaitsealast välja. Kaitseala lõunaosas kulgeb kaitseala välispiir rannikult mööda Kihelkonna metskond 23 maaüksuse (katastriüksuse tunnus 48301:001:0112) piiri, kuni ristub metsakvartaliga KH236, sealt edasi mööda metsasihte nii, et jätab metsakvartalid KH236 ja KH228 kaitsealast välja (metsasihid jäävad kaitsealast välja). Kihelkonna metskond 23 maaüksusele jäävad Koorunõmme hoiuala lahustükk ning u 3,2 ha suurune ala, kus paikneb I kaitsekategooria liigi merikotka (*Haliaeetus albicilla*) elupaik ja on inventeeritud väärtuslikud vanad loodusemetsad (9010*) ning mis liidetakse looduskaitsealaga. Metsakvartali KH219 põhjaosas teega ristudes kulgeb välispiir mööda teeserva läände (jättes tee selles lõigus

kaitsealast välja), kuni ristub Kihelkonna metskond 23 maaüksuse (48301:001:0112) piiriga, sealt kulgeb välispiir edasi mööda eespool nimetatud katastripiiri kuni punktini koordinaatidega X 391 910,716 Y 6 483 080,682, kust liigub edasi diagonaalselt üle Kihelkonna metskond 326 maaüksuse (48301:001:0529) kuni Kihelkonna metskond 23 maaüksusel (48301:001:0112) asuva metsasihini punktis koordinaatidega X 392 047,140 Y 6 482 912,510. Välispiir kulgeb edasi mõttelise sirgena punktini X 392 097,026 Y 6 482 704,884 ning sealt mööda katastripiiri, kuni ristub vastutuleva teega, edasi suundub piir mööda teid (jättes teed kaitsealast välja) kuni vastutuleva metsasihini. Seejärel kulgeb välispiir mööda metsasihte (jättes sihid kaitsealast välja), jõudes Kivijärve-äärse (Rahtla Kivijärv) sooni, kust liigub mööda mõttelisi sirgeid (käänupunktide koordinaadid X 393 658,832 Y 6 483 352,257, X 393 787,474 Y 6 483 416,906, X 393 758,309 Y 6 483 472,930 ja X 393 835,772 Y 6 483 521,994) kuni esimese kraavini (Vanakubja oja), sealt edasi mööda kraavi (jättes kraavi kaitseala koosseisu) kuni ristumiseni Koorunõmme looduskaitseala 2 maaüksusega (48301:001:0528) punktis koordinaatidega X 393 991,405 Y 6 483 576,213. Sellest punktist edasi jälgib välispiir katastripiiri kuni punktini koordinaatidega X 394 097,301 Y 6 483 335,580, kust liigub edasi mööda mõttelisi sirgeid (käänupunktide koordinaadid X 394 414,043 Y 6 483 514,125, X 394 455,199 Y 6 483 362,304, X 394 778,922 Y 6 483 327,939, X 395 039,921 Y 6 483 619,567, X 395 081,250 Y 6 483 872,110, X 395 034,661 Y 6 483 965,918, X 394 768,946 Y 6 483 995,607, X 394 783,461 Y 6 484 214,117, X 394 911,217 Y 6 484 307,386, X 394 920,351 Y 6 484 351,857, X 394 864,022 Y 6 484 403,157, X 394 947,921 Y 6 484 545,097, X 395 000,000 Y 6 484 540,460, X 395 112,487 Y 6 484 550,591, X 395 385,260 Y 6 484 574,997), kuni ristub Kaubaniidi maaüksuse (katastritunnus 48301:001:0220) põhjatipuga. Sealt suundub välispiir põhja poole mööda Kihelkonna metskond 353 maaüksuse (48301:001:0536) välispiiri kuni punktini koordinaatidega X 395 570,232 Y 6 485 330,798. Seejärel suundub välispiir mööda mõttelisi sirgeid (käänupunktide koordinaadid X 395 386,570 Y 6 485 350,970, X 395 163,190 Y 6 485 471,290, X 395 300,354 Y 6 485 641,525 ja X 395 233,421 Y 6 485 687,489) Seeneretke tn 8 maaüksuse (48301:001:0403, jääb kaitsealast välja) idapunktini. Nende laiendustega võetakse kaitse alla väärtuslikke metsa- ja soelupaigatüüpe vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga (7210*) ja kaasneva elupaigatüübina liigirikkad madalsood (7230) ning väiksemas mahus sinihelmikakooslusi (6410). Laienduse kirdeosas paiknevad I kaitsekategooria liigi merikotka (*Haliaeetus albicilla*) püsielupaigad, mis koos neid ümbritsevate väärtuslike metsaaladega moodustavad soomassiivide vahele jääva tervikliku maastiku. Kaitsealale lisanduvate sinihelmikakoosluste (6410) puhul on tegu väheväärtusliku (esinduslikkus D) elupaigatüübiga, kuid need on ümbritsetud väga väärtuslikest soelupaigatüüpidest (esinduslikkus A) ning selle elupaigatüübi välja jätmise kaitsealalt lõhuks ära soo terviklikkuse, seetõttu on sinihelmikakooslused arvatud kaitseala koosseisu, kuid ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks. Selle elupaigatüübi kaitse toimub teiste elupaigatüüpide kaudu. Lisaks on suurel osal laiendustest tegu II kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi mustja sepsika (*Schoenus nigricans*) elupaigaga, mis saab tänu laiendustele samuti tervikuna kaitse alla. Laiendus muudab juba kaitse all oleva soomassiivi tervikuks ja nii ei teki olukorda, kus osa soost on kaitse alt väljas.

Seejärel kulgeb välispiir mööda katastripiire kuni Kooru maaüksuse (48301:001:0316) loodenuurka, sealt mööda Karusambla tn 6 maaüksuse (48301:001:0388) piiri kuni punktini koordinaatidega X 393 785,872 Y 6 485 105,704. Edasi läheb välispiir mõtteliste sirgetena (käänupunktide koordinaadid X 393 457,148 Y 6 485 120,476, X 393 465,530 Y 6 485 251,334), kuni ristub Uue-Lõuka maaüksusel (48301:001:0236) asuva kiviaiaga punktis koordinaatidega X 393 389,802 Y 6 485 254,706. Seejärel läheb välispiir mööda

eespool nimetatud kiviaeda kuni punktini koordinaatidega X 393 381,864 Y 6 485 329,583. Edasi läheb välispiir mõttelise sirgena üle Uue-Lõuka maaüksusel (48301:001:0236) asuva eratee ning suundub põhja poole ja kulgeb mööda metsasihti (jättes metsasihi kaitsealast välja) kuni punktini koordinaatidega X 393 426,381 Y 6 485 556,777. Seejärel kulgeb välispiir mõttelise sirgena, kuni ristub kiviaiaga, ning edasi läheb mööda kiviaeda, kuni ristub Kuke (48301:001:0859) ja Järvekalda tn 7 (48301:001:0434) maaüksuse piiril asuva metsasihiga. Edasi järgib välispiir metsasihti (jättes metsasihi kaitsealast välja) kuni punktini koordinaatidega X 393 669,198 Y 6 485 689,191, kus suundub risti üle metsasihi lõunasse punktini koordinaatidega X 393 647,656 Y 6 485 447,840 ning edasi järgib Kukemetsa maaüksuse (48301:001:0861) ja Metsa maaüksuse (48301:001:0858) piiri, jättes Metsa maaüksuse tervenisti kaitseala koosseisu, kuni ristub Järvekalda tänav maaüksuse (48301:001:0444) piiriga. Kaitseala välispiir läheb risti üle Järvekalda tänav maaüksuse ning edasi järgib Kure maaüksuse (48301:001:0315) piiri, jättes maaüksuse kaitseala koosseisu, kuni punktini koordinaatidega X 393 098,142 Y 6 486 348,293. Edasi suundub kaitseala välispiir Kruusaranna tn 13 (48301:001:0362) maaüksusel asuva metsasihini (punktis koordinaatidega X 393 045,265 Y 6 486 347,120) ning kulgeb mööda sihti (siht jääb kaitsealast välja) läände üle Kruusaranna tn 15 (48301:001:0364) ja Kruusaranna tänav (48301:001:0371) maaüksuse, jättes need maaüksused osaliselt kaitseala koosseisu, kuni Kruusaranna tn 16 maaüksusel (48301:001:0365) asuva punktini koordinaatidega X 392 845,488 Y 6 486 366,806.

Seejärel läheb kaitseala välispiir paralleelselt mööda rannikut kulgevate teede telgjoontega mööda teede kaitseala poolset serva, jättes nimetatud teed kaitsealast välja, kuni ületab Kaanda maaüksusel (48301:001:0494) asuva metsasihi punktis koordinaatidega X 391 790,547 Y 6 485 151,860. Edasi järgib kaitseala välispiir metsasihte, jättes metsasihid kaitsealast välja, kuni ületab Kaanda maaüksusel asuva pinnastee. Selle laiendusega haaratakse Koorunõmme hoiualast kaitseala koosseisu eelkõige väärtuslikud metsaelupaigatüübid vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning väärtuslikud sooelupaigad allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga (7210*) ja liigirikkad madalsood (7230). Seejärel järgib kaitseala välispiir teid, jättes teed kaitsealast välja, kuni punktini koordinaatidega X 391 756,801 Y 6 485 679,912. Edasi järgib kaitseala välispiir Männiku maaüksuse (48301:001:0323) piiri, kuni ristub rannajoonega. Edasi järgib kaitseala välispiir rannajoont, kuni ristub Kihelkonna metskond 23 maaüksuse (48301:001:0112) piiriga punktis koordinaatidega X 389 953,241 Y 6 480 158,234.

Eelnõu ekspertiisiga on tehtud ettepanek laiendada kaitseala välispiiri Kihelkonna metskond 353 maaüksuse (48301:001:0536) kirdeosas, terve Koorunõmme looduskaitseala 2 maaüksuse (48301:001:0528) osas, Karu maaüksuse (48301:001:0071) lääneosas, Harjutse maaüksuse (48301:001:0326), Maie maaüksuse (48301:001:0093), Maapere maaüksuse (48301:001:0274), Harjuste maaüksuse (48301:001:0302) ja Peetri maaüksuse (48301:001:0296) idaosas, Kaubaniidi maaüksuse (48301:001:0220) lõunaosas, Peru-Anni (48301:002:0416) ja Metsa (48301:001:0602) maaüksuse keskosas, Koorunõmme looduskaitseala 3 maaüksuse (48301:001:0532) põhjaosas ning Kihelkonna metskond 258 maaüksuse (48301:001:0534) idaosas. Nende laiendusettepanekutega ei arvestatud, kuna nendel aladel ei asu keskkonnaregistri andmetel esinduslikke loodusväärtusi ning seetõttu ei ole sealsetel loodusväärtustel kaitseala seisukohast olulist väärtust ega ole põhjendatud laiendada kaitseala nimetatud aladele. Seega ei ole eespool nimetatud ettepaneku arvestamata jätmise vastuolus Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidega.

Kaitseala koosneb kolmest sihtkaitsevööndist: Merise-Abula, Maapere rauna ja Koorunõmme sihtkaitsevöönd. Koorunõmme sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on eelkõige säilitada kaitstavatele linnuliikidele pesitsusaegne rahu, sealhulgas tagada järvede, metsa- ja sookoosluste, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade areng üksnes loodusliku protsessina, mistõttu on tegu loodusliku sihtkaitsevööndiga. Merise-Abula ja Maapere rauna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja poollooduslike koosluste ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Lisaks on Merise-Abula sihtkaitsevööndi eesmärk rannikukoosluste kaitse ning Maapere rauna sihtkaitsevööndi eesmärk järvede ja sookoosluste kaitse. Eespool nimetatud sihtkaitsevööndite puhul on tegemist hooldatavate sihtkaitsevöönditega, v.a Koorunõmme sihtkaitsevöönd. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekorra rakendamine tagab paremini seal olevate hooldust vajavate elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide elupaikade soodsat seisundit. Samas toetab sihtkaitsevööndi kaitsekord loodusliku arengu tagamist kaitsealal olevates väärtuslikes metsaelupaigatüüpides. Piiranguvööndi kaitsekord ei taga metsakoosluste soodsat seisundit, kuna seal on lubatud metsa teatud piirangutega majandada. Sihtkaitsevööndid on määratud lähtuvalt loodusväärtuste paiknemisest.

Eelnõu ekspertiisiga on tehtud ettepanek muuta kõik sihtkaitsevööndid looduslikeks sihtkaitsevöönditeks. Selle ettepanekuga ei arvestata, kuna hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab paremini tagada hooldust vajavate elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide elupaikade soodsat seisundi. Seevastu loodusliku sihtkaitsevööndi kaitsekord näeb ette vaid looduslike protsesse. Seetõttu ei ole eespool nimetatud ettepaneku arvestamata jätmise vastuolus Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidega.

Koorunõmme sihtkaitsevööndiga liidetakse Koorunõmme hoiuala lahustükk tervikuna ning varasema Kuussaare piiranguvööndi, Kooru järve piiranguvööndi ja Maapere rauna sihtkaitsevööndi ala osaliselt, kuna alal paiknevad I kaitsekategooria liigi merikotka (*Haliaeetus albicilla*) püsielupaigad ja peaaegu terves ulatuses väärtuslik elupaigatüüp vanad loodumetsad (9010*). Üks osa looduskaitseala kirdepoolseid laiendusi (katastriüksuste tunnused 48301:001:0112, 48301:001:0602, 48301:001:0528, 48301:001:0326, 48301:001:0093, 48301:001:0274 ja 48301:001:0187 osaliselt), osa varasemast Kooru järve piiranguvööndist (48301:001:0167, 48301:001:0338, 48301:001:0601, 48301:001:0532, 48301:001:0494, 48301:001:0531, 48301:001:0112, 48301:001:0529, 48301:001:0534, 48301:002:0085, 48301:001:0054 osaliselt ja 48301:001:0168, 48301:001:0329, 48301:001:0535, 48301:001:0527 tervikuna), osa Merise-Abula sihtkaitsevööndist (katastritunnused 48301:001:0494, 48301:001:0340, 48301:001:0330, 48301:001:0531 ja 48301:001:0323 osaliselt ja 48301:001:0508, 48301:001:0113 tervikuna), Kooru oja sihtkaitsevöönd tervikuna (48301:001:0534 osaliselt) ja osa varem Koorunõmme hoiualale jäävast maa-alast (maaüksused 48301:001:0328, 48301:001:0337, 48301:001:0237, 48301:001:0443, 48301:001:0442, 48301:001:0441, 48301:001:0440, 48301:001:0438, 48301:001:0436, 48301:001:0858, 48301:001:0430, 48301:001:0435, 48301:001:0433, 48301:001:0315, 48301:001:0376, 48301:001:0375, 48301:001:0374 ja 48301:001:0372 tervikuna ning maaüksused 48301:001:0861, 48301:001:0494, 48301:001:0324, 48301:001:0105, 48301:001:0110, 48301:001:0167, 48301:001:0863, 48301:001:0869, 48301:001:0867, 48301:001:0102, 48301:001:0506, 48301:001:0236, 48301:001:0108, 48301:001:0339, 48301:001:0166, 48301:001:0135, 48301:001:0444, 48301:001:0439, 48301:001:0371, 48301:001:0434, 48301:001:0432, 48301:001:0437, 48301:001:0373, 48301:001:0367, 48301:001:0366, 48301:001:0365, 48301:001:0364, 48301:001:0362, 48301:001:0859, 48301:001:0168, 48301:001:0316, 48301:001:0329, 48301:001:0330, 48301:001:0338, 48301:001:0368 ja 48301:001:0531 osaliselt) liidetakse Maapere rauna sihtkaitsevööndiga. Teine osa looduskaitseala kirdepoolseid laiendusi (maaüksused

48301:001:0258, 48301:001:0302, 48301:001:0296, 48301:001:0536 ja 48301:001:0220 osaliselt) liidetakse Koorunõmme sihtkaitsevööndiga. Koorunõmme sihtkaitsevööndisse on arvatud lisaks varem Maapere rauna sihtkaitsevööndisse kuulunud ala (maaüksused 48301:001:0536, 48301:001:0296, 48301:001:0530 ja 48301:001:0302) ning varem Kuussaare ja Kooru järve piiranguvööndisse ning Merise-Abula sihtkaitsevööndisse jäänud ala (48301:001:0112 osaliselt). Lisaks arvati Kallasma piiranguvööndist Merise-Abula sihtkaitsevööndisse seal paiknev väärtuslik metsaala (maaüksused 48301:001:0008, 48301:001:0006 ja 48301:001:0007 osaliselt). Kooru järvest lõunasse jääva laienduse puhul arvati täiendavalt Merise-Abula sihtkaitsevööndi koosseisu väike osa Kihelkonna metskond 326 maaüksusest (48301:001:0529). Valdavalt on tegu väärtuslike järve-, metsa- ja sookooslustega, vähemal määral poollooduslike kooslustega. Kokkuvõttes arvati sihtkaitsevööndisse täiendavalt 878,6 ha maad, millest 319,3 ha on eraomandisse jäävad maad.

Kaitsealale tzoneeriti kaks hooldatavat sihtkaitsevööndit (Maapere rauna ja Merise-Abula sihtkaitsevöönd). Maapere rauna ja Merise-Abula sihtkaitsevööndisse jäävad alad, mis ei kuulu Koorunõmme sihtkaitsevööndi ja Koorunõmme piiranguvööndi koosseisu. Maapere rauna sihtkaitsevööndi ja Merise-Abula sihtkaitsevööndi omavaheline piir algab punktist koordinaatidega X 392 047,140 Y 6 482 912,510 ja läheb punktini koordinaatidega X 392 131,051 Y 6 482 885,186, kust kulgeb edasi mööda Kooru järve lõunaosast algavat märgala piiri kuni punktini koordinaatidega X 391 996,470 Y 6 483 516,853. Edasi kulgeb piir mõttelise sirgena (otspunktide koordinaadid X 391 996,470 Y 6 483 516,853 ja X 392 009,870 Y 6 483 527,670), kuni ristub taas märgala piiriga. Seejärel järgib piir märgala piiri, kuni ristub Kaanda maaüksuse (48301:001:0494, jääb osaliselt Maapere rauna sihtkaitsevööndisse) piiriga, sealt edasi järgib sihtkaitsevööndite vaheline piir nimetatud maaüksuse piiri rannikuni.

Kaitsealale tzoneeriti üks looduslik sihtkaitsevöönd (Koorunõmme sihtkaitsevöönd), mis koosneb kolmest lahustükist. Põhjapoolse Koorunõmme sihtkaitsevööndi lahustüki piir järgib alates punktist koordinaatidega X 395 112,487 Y 6 484 550,591 kaitseala välispiiri kuni punktini koordinaatidega X 394 746,999 Y 6 485 596,713. Edasi järgib Koorunõmme sihtkaitsevööndi põhjapoolse lahustüki välispiir Kätriini (48301:001:0258), Kihelkonna metskond 353 (48301:001:0536), Peetri (48301:001:0296), Koorunõmme looduskaitseala 4 (48301:001:0530) ja Maapere-Rauna (48301:001:0302) maaüksuse piire, jättes need maaüksused Koorunõmme sihtkaitsevööndi koosseisu. Keskmise Koorunõmme sihtkaitsevööndi lahustüki piir kulgeb valdavalt mööda metsakvartalite KH210 ja KH218 metsasihte (jättes sihid hooldatavasse sihtkaitsevööndisse), lõuna-, loode- ja kirdeosas on piiriks tee (tee jääb kaitseala hooldatavasse sihtkaitsevööndisse) ning kagus Kihelkonna metskond 325 (48301:001:0533) maaüksuse piir. Lõunapoolse Koorunõmme sihtkaitsevööndi lahustüki piir järgib kaitseala välispiiri alates punktist koordinaatidega X 390 303,927 Y 6 480 251,181 kuni punktini koordinaatidega X 391 465,944 Y 6 481 428,086. Edasi järgib Koorunõmme sihtkaitsevööndi lõunapoolse lahustüki piir metsasihte, jättes metsasihid Koorunõmme sihtkaitsevööndist välja. Koorunõmme looduslik sihtkaitsevöönd on vajalik I kaitsekategooria liigi merikotka (*Haliaeetus albicilla*) elupaiga säilimiseks. Koorunõmme sihtkaitsevööndi keskmisel lahustükil asuv merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesa on väga kergesti ligipääsetav (võimalik autoga pesa alla sõita), mistõttu ohustab seda pesa kasutavat merikotkapaari võimalik häirimine ja elupaiga kahjustamine. Põhjapoolsel Koorunõmme sihtkaitsevööndi lahustükil merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesad asuvad suhteliselt raskesti ligipääsetavates kohtades ja lõunapoolsel lahustükil asuvatele merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesadele on suhteliselt kerge ligipääsetavus. Selleks et võimaldada liikumispiirangu kehtestamist kõikide merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesade ümber ja tagada samaväärne kaitsekord võrreldes merikotka püsielupaiga kaitsekorruga (LKS § 50), luuakse kõikidel

merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesakohtade aladel loodusliku sihtkaitsevööndi kaitsereežiim. Keskmine ja lõunapoolne Koorunõmme sihtkaitsevööndi lahustükk jäävad tervenisti riigimaale, põhjapoolne lahustükk jääb osaliselt ka eramaale (44,1 ha ulatuses).

Kaitsealale tsoneeriti lisaks üks piiranguvöönd (Koorunõmme piiranguvöönd), millel on seitse lahustükki. Lõunapoolse lahustüki piir kulgeb valdavalt mööda Kallasmaa ja Lao maaüksuse piire (48301:001:0006 ja 48301:001:0008). Punktist, kus Lao maaüksusel piiranguvööndi piir ristub vastutuleva teega, kulgeb see edasi mööda teeservi (teed jäävad piiranguvööndisse) punktini koordinaatidega X 390 140,846 Y 6 482 901,704, kust liigub edasi mõttelise sirgena punkti koordinaatidega X 390 171,080 Y 6 482 878,407 ning sealt edasi mööda kõlvikupiiri, kuni ristub teist korda Kallasmaa maaüksuse piiriga punktis koordinaatidega X 390 181,467 Y 6 482 804,737. Põhjaosas järgivad kolm väiksemat Koorunõmme piiranguvööndi lahustükki õuema kõlviku piire, keskmine lahustükk järgib lõunapiiril lisaks teeserva (jättes tee piiranguvööndi koosseisu) ja lõunapoolsem lahustükk lisaks rohumaa kõlviku piiri. Põhja pool asuv idapoolsem Koorunõmme piiranguvööndi lahustüki piir järgib alates punktist koordinaatidega X 393 389,802 Y 6 485 254,706 kuni punktini koordinaatidega X 393 536,822 Y 6 485 698,791 kaitseala välispiiri. Edasi järgib Koorunõmme piiranguvööndi idapoolse lahustüki piir Kuke (48301:001:0859) ja Uue-Lõuka (48301:001:0236) maaüksuse piiri, jättes need maaüksused osaliselt piiranguvööndisse, kuni punktini koordinaatidega X 393 356,310 Y 6 485 713,973. Edasi järgib piiranguvööndi piir haritava maa kõlviku piiri kuni punktini koordinaatidega X 393 247,221 Y 6 485 657,893. Seejärel järgib piiranguvööndi piir Uue-Lõuka (48301:001:0236) maaüksuse piiri, kuni ristub Kugalepa-Merise tee maaüksusega (48301:001:0506). Piiranguvööndi piir ületab sirgjooneliselt eespool nimetatud maaüksuse ning järgib seda kuni punktini koordinaatidega X 393 222,992 Y 6 484 989,466. Edasi läheb piiranguvööndi piir mõttelise sirgena, kuni ristub punktis koordinaatidega X 393 235,864 Y 6 485 074,724 kiviaiaga. Seejärel läheb piiranguvööndi piir mööda kiviaeda kuni selle lõpuni punktis koordinaatidega X 393 308,430 Y 6 485 094,947. Edasi kulgeb piiranguvööndi piir mõtteliste sirgetena (käänupunkti koordinaat X 393 364,945 Y 6 485 107,775), kuni ristub kaitseala välispiiriga punktis koordinaatidega X 393 389,802 Y 6 485 254,706. Kaanda kinnistul 48301:001:0494 asuvad kaks Koorunõmme piiranguvööndi lahustükki, neist lääne poolsema lahustüki piir kulgeb mööda teeäärst punktist koordinaatidega X 391 151,662 Y 6 485 110,452 punktini koordinaatidega X 391 189,471 Y 6 485 177,684, edasi läheb piir mõttelise sirgena punktini koordinaatidega X 391 251,010 Y 6 485 148,566, sealt läheb piir edasi mõttelise sirgena (puudutades kõlviku välist serva) punktini koordinaatidega X 391 194,252 Y 6 485 082,681 ning jätkub mõttelise sirgena (puudutades kõlviku välist serva), lõppedes taas teeäärses punktis koordinaatidega X 391 151,662 Y 6 485 110,452. Teine lahustükk, mis asub Kaanda kinnistul, jääb eelnevast kirjeldatud lahustükist ida poole, selle lahustüki piirid kulgevad suures osas mööda kõlvikupiire, ristudes välispiiri punktides koordinaatidega X 391 490,939 Y 6 485 270,741; X 391 504,092 Y 6 485 269,387 ja X 391 542,077 Y 6 485 267,292, siit edasi järgib piiranguvööndi piir kõlviku piiri kuni punktini koordinaatidega X 391 593,747 Y 6 485 118,308, siis suundub mõttelise sirgena punktini koordinaatidega X 391 598,254 Y 6 485 095,284 ja jõudes sõiduteeni, mis asub punktis koordinaatidega X 391 597,471 Y 6 485 089,809, sealt läheb piir sõiduteeäärst pidi edasi (sõidutee jääb välja) punktini koordinaatidega X 391 587,345 Y 6 485 075,641 ja suundub kõlvikupunktini koordinaatidega X 391 545,730 Y 6 485 107,170, seal läheb piir taas edasi mööda kõlvikupiiri kuni punktini koordinaatidega X 391 486,727 Y 6 485 258,363, kus jätkub mõttelise sirgena, ristudes välispiiriga punktis koordinaatidega X 391 490,939 Y 6 485 270,741.

Ekspert on teinud ettepaneku mitte muuta Koorunõmme piiranguvööndi lõunapoolse lahustüki piire võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga. Selle ettepanekuga ei arvestata, kuna Ristiaugu

maaüksusel (48301:001:0007) on inventeeritud kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud taimeliigi punase tolmpa (*Cephalanthera rubra*) kasvukoht ning Lao maaüksusel (48301:001:0008) on inventeeritud kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud esmatahtis metsaelupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*). Leebem kaitse-eesmärgiks (piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks) seaks ohtu eespool nimetatud kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise, kuna ei taga teadaolevate metsakoosluste ning kaitse-eesmärgiks oleva liigi säilimist. Seetõttu vähendatakse Koorunõmme piiranguvööndi lõunapoolse lahustüki pindala nii, et sihtkaitsevööndisse oleks haaratud ala kaitse-eesmärgiks seatud liigi punane tolmpa (*Cephalanthera rubra*) kasvukoht ja metsaelupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*). Seetõttu ei ole eespool nimetatud ettepaneku arvestamata jätmise vastuolus Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidega.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi (Metsaruum OÜ, ELF, PKÜ) ning kaitseala tsoneringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Renno Nellis, 2015).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32, edaspidi *PS*). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on *PS* §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Tulenevalt *PS* §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitse-eeskirja alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmiselega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Metsamajandusliku ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud üheks piiranguvööndiks ja kolmeks sihtkaitsevööndiks. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei taga teadaolevate järve-, ranniku-, niidu-, soo- ja metsakoosluste ning kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaikade säilimist.

Koorunõmme looduskaitseala ja Koorunõmme hoiuala asetsevad kõrvuti ning kaitsekorra muutmise tõttu muudetakse ka nende piire. Koorunõmme hoiuala piiri korrigeerimisel on lähtunud Koorunõmme looduskaitseala kavandatavast piirist ja muutunud rannajoonest, mida mööda hoiuala piir osaliselt kulgeb. Osa praegusest Koorunõmme hoiualast arvatakse Koorunõmme looduskaitseala koosseisu. Koorunõmme looduskaitsealaga liidetakse Koorunõmme hoiuala lahustükk (16 ha) ning lisaks veel kaitsealast põhjas asuva Koorunõmme hoiuala maismaa osa (240,3 ha), millel asuvad erinevad väärtuslikud metsa- ja sooelupaigatüübid. Hoiualast kaitsealasse arvataval osal paiknevad väga väärtuslikud metsaelupaigatüübid vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning väärtuslikud sooelupaigad allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) ja liigirikad madalsood (7230). Lisaks optimeeritakse Koorunõmme hoiuala ning ühtlasi Koorunõmme linnu- ja loodusala piire, mille tulemusel jäetakse Koorunõmme hoiualast ja Natura alast välja 17,2 ha suurune maismaa ala, kus ei ole inventeeritud kaitstavaid elupaigatüüpe ning alal asuv mets on majandamistunnustega, mistõttu ei ole sellel hoiuala seisukohast väärtust. Korrigeerimise ja optimeerimise tulemusena on Koorunõmme hoiuala uus pindala 2159,3 ha. Samuti korrigeeritakse ja täiendatakse Koorunõmme hoiuala kaitse-eesmärke vastavalt uuemate inventuuride tulemustele. 2012. aastal PKÜ tehtud loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus ei tuvastatud Koorunõmme hoiualalt elupaigatüüpi metsastunud luited (2180), kuna alal puudub sellele kooslusele omane liivaluite olemasolu. Varem on toimunud selle elupaigatüübi puhul vale määramine ning eespool nimetatud inventuuriga kaardistati elupaigatüüp ümber elupaigatüübiks vanad loodusmetsad (9010*). Lisaks ei leidu Koorunõmme hoiualal enam elupaigatüüpi kadastikud (5130), mis on sinna inventeeritud 2001. ja 2002. aastal loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri käigus. Praegu on see elupaigatüüp tugevalt kinnikasvanud ja muutunud osaks metsakooslustest. Seega arvatakse elupaigatüübid metsastunud luited (2180) ja kadastikud (5130) hoiuala kaitse-eesmärkide hulgast välja. Kuna tegu on ühtlasi ka Koorunõmme loodusala eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega, siis tehakse ettepanek need elupaigatüübid välja arvata ka loodusala eesmärkide hulgast. Kuna Koorunõmme hoiuala maismaa osa liidetakse osaliselt kaitsealaga, siis selle tulemusena arvatakse teadaolevad elupaigatüüpide vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järvede (3140), allikate ja allikasood (7160), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), vanade loodusmetsade (9010*) ning okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) esinemisalad kaitseala koosseisu. Lisaks tsoneeritakse teadaolevad kaitstavate liikide sookure (*Grus grus*), musträhni (*Dryocopus martius*), kauni kuldkinga (*Cypridium calceolus*) ja soohiilaka (*Liparis loeselii*) leiu- ja kasvukohad Koorunõmme hoiuala maismaa osas Koorunõmme looduskaitseala koosseisu. Seepärast tehakse ettepanek arvata eespool nimetatud elupaigatüübid ja kaitstavad liigid Koorunõmme hoiuala kaitse-eesmärkide hulgast välja.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrust nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” ning tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 5. mai 2004. a määrus nr 182 „Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Roo varumist piiranguvööndis külmumata pinnasel kaitse-eeskirjaga ei reguleerita, sest rooalaid piiranguvööndisse ei jää.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud 15. veebruarist 31. juulini Koorunõmme sihtkaitsevööndis. Kaitsealal viibimiseks loetakse ka kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusi sihtkaitsevööndis. Sihtkaitsevööndis viibimise keeld ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusele ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Liikumispiirangu välisel ajal väikese grupi inimeste kohalolek ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine ei häiri olulisel määral kaitseala linnustikku ega kahjusta elupaiku. Inimeste viibimine on piiratud ajaliselt merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesitsuskohas, täpsemalt on piiranguid põhjendatud käesoleva seletuskirja punktis 2.5.4.3. Inimeste liikumine Koorunõmme sihtkaitsevööndis väljaspool kaitsealuste lindude pesitsusperioodi ei takista kaitse-eesmärkide saavutamist.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud õuemaal ja kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine väljaspool õuemaad ja selleks ettevalmistamata kohas on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Võõral maatükil telkimist ja lõkke tegemist reguleerivad keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-d 35 ja 36. Kaitseala valitseja saab anda nõusolekuid näiteks lõkke tegemiseks koosluste hooldustööde käigus või muul põhjendatud juhul, seades vajaduse korral lõkke tegemisele tingimusi, mis väldiksid kaitsealuste elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamist. Poollooduslike koosluste hooldamisel ja eriti taastamisel on tihti otstarbekas raiutud võsa või väärtusetuks muutunud hein lähikonnas ära põletada. Õuemaal olulised loodusväärtused puuduvad, mistõttu lõkke tegemine ja telkimine ei lähe seal kaitse-eeskirjaga vastuollu, erinevalt sellest, kui lõket tehakse või telgitakse juhuslikus kohas, kus see võib kahjustada kaitstavate liikide kasvukohtasid ja elupaigatüüpe. Kaitsealal on mitu lõkke- ja telkimiskohta.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine teedel. Jalgrattaga sõitmine on lubatud ka radadel. Muudel juhtudel on sõitmine lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, liinirajatiste hooldustöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas metsa- ja põllumajandustöödel. Tee mõiste on määratletud ehitusseadustikus. Maastikusõidukiga sõitmist erandina teedel käsitleb liikluseaduse § 154. Kavandatavad liikumispiirangute leevendused on kooskõlas looduskaitseadusega ja nende tõttu ei seata ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Mootorsõidukiga sõitmise lubamine ainult teedel on õigustatud, sest nii ei kahjustata kaitstavaid kooslusi ja liikide elupaiku pinnasekahjustustega. Erandina on näiteks kaitse-eeskirjaga lubatud töödel võimalik sõita ka väljaspool teid. Erandite nimistus on muu hulgas metsamajandustööd, kuna kaitsealal on vaja raietöid teha näiteks poollooduslike koosluste taastamiseks ning piiranguvööndis on lubatud uuendusraie, ja põllumajandustöödel, et põllukultuure hooldada. Väljaspool teid lubatakse sõita muu hulgas liinirajatiste hooldustöödel, sest kaitsealal asuvad elektriliinid.

Kaitseala vetel on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, kuna ujuvvahendiga sõitmisel ei seata eeldatavasti ohtu kaitse-eesmärgiks seatud järvede soodsat seisundit. Arvestada tuleb avalikult kasutatavatel veekogudel mootoriga ujuvvahendiga sõitmise piirangut, mis tuleneb keskkonnaministri 29. novembri 2002. a määruse nr 67 „Veesõidukite hoidmise ja kasutamise

nõuded” §-st 3, mis sätestab, et sise põlemismootoriga varustatud veesõidukite kasutamine on keelatud avalikuks kasutamiseks määratud järvedel, mille pindala on alla 100 ha, ja jõgedel, mille minimaalne laius veesõidukite liiklemist võimaldaval lõigul on alla 10 m. Kaitsealal ei asu ühtegi järve, mille pindala oleks suurem kui 100 ha, ega jõge, mille minimaalne laius veesõidukite liiklemist võimaldaval lõigul on alla 10 m. Seega on kaitsealal lubatud vaid mootorita ujuvvahendiga sõitmine.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine ja kalapüük, välja arvatud § 12 punktis 3 sätestatud ajal Koorunõmme sihtkaitsevööndis. Jahipidamise ja kalapüügi üldine ajaline piirang lähtub merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesitsemisajast. Jahipiirang ja kalapüügi piirang peab tagama munemisele eelneval häirimistundlikul ja pesitsuse ajal häirimatuse ja rahu. Lisaks viibivad lennuvõimestunud pojad pikka aega pesa läheduses, kus neid ei tohi häirida. Jahipidamine on kaitsealal kaitse-eeskirja eelnõuga sätestatud ulatuses lubatud, kuna alal pole jahilindude suuremaid esinemispaiku. Seetõttu pole ka suurt huvi alal linnujahti pidada, kuna tõenäosus jahilindu kohata on väike. Kalapüük on kaitsealal kaitse-eeskirja eelnõuga sätestatud ulatuses lubatud, kuna see ei kahjusta kaitseala loodusväärtusi. Samas tuleb arvestada kalapüüki reguleerivates õigusaktides sätestatud.

Eelnõu ekspertiis on teinud ettepaneku keelata kaitsealal linnujaht. Selle ettepanekuga ei arvestata, kuna alal puudub suur linnujahi surve eespool nimetatud põhjusel. Seetõttu ei ole põhjendatud keelata kaitsealal linnujaht 1. augustist 14. veebruarini. Tulenevalt eelnevast ei ole eespool nimetatud ettepaneku arvestamata jätmise vastuolus Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eesmärkidega.

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ning liigikoosseisu tagamiseks vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarde kujundamine ning harvendamine või raadamine. Poollooduslike koosluste taastamis- ja hooldustööd on paika pandud Koorunõmme looduskaitseala ja Koorunõmme hoiuala kaitsekorralduskavaga aastateks 2016–2025 ning vajalikku tegevust korraldab kaitseala valitseja. Poollooduslike koosluste hooldamine on vajalik, kuna hooldamata kooslused (eri niidutüübid) võsastuvad või kasvavad täis pilliroogu ning poollooduslike kooslusi hooldamata ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpide soodsat seisundit. Vastavalt looduskaitseadusele on kinnisasja valdajal õigus poolloodusliku koosluse säilimiseks vajaliku töö tegemiseks taotleda loodushoiutoetust. Merise-Abula ja Maapere rauna sihtkaitsevööndisse jääb ligikaudu 78,8 ha ja Koorunõmme piiranguvööndisse ligikaudu 10,3 ha poollooduslike kooslusi. Valdavalt on tegu loopealsetega ja soostunud niitudega, vähemal määral puis-, lubjarikaste aru- ja rannaniitudega.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi, ja jahiulukeid lisasõta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja

nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit: Koorunõmme, Maapere rauna ja Merise-Abula sihtkaitsevöönd.

Merise-Abula ja Maapere rauna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse. Merise-Abula sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ka rannikukoosluste kaitse ning Maapere rauna sihtkaitsevööndil järvede ja sookoosluste kaitse. Merise-Abula sihtkaitsevööndi kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), rannaniidud (1630*), lood (alvarid – 6280*), vanad loodusmetsad (9010*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Maapere rauna sihtkaitsevööndi kaitstavad elupaigatüübid on vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – 6280*), puisniidud (6530*), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Koorunõmme sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on säilitada kaitstavatele linnuliikidele pesitsusaegne rahu, sealhulgas tagada järvede, metsa- ja sookoosluste, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade areng üksnes loodusliku protsessina. Koorunõmme sihtkaitsevööndi kaitstavad elupaigatüübid on vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ja rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud kohas. Valitseja nõusoleku saamise nõue ettevalmistamata kohas rahvaürituse korraldamiseks aitab hinnata rahvaürituse läbiviimise koha sobilikkust, et vältida elustiku häirimist ja kaitsealuste elupaigatüüpide kahjustamist juhuslikes kohtades. Samas saab kaitseala valitseja vajaduse ja

võimaluse korral seada nõusoleku andmisel tingimusi nii, et rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ei ohustaks loodusväärtusi. Samuti võib lisatingimuste seadmine olla vajalik enam kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamisel ettevalmistatud kohas, et üritus ei seaks ohtu kaitstavate loodusväärtuste soodsat seisundit. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks juhul, kui need ei ohusta loodusväärtusi. Merise-Abula sihtkaitsevööndisse jääb kolm RMK puhkekohta. Lisaks paikneb kaitsealal kaks matkarada (Abula ja Kalasma).

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus ja koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile Maapere rauna ja Merise-Abula sihtkaitsevööndis ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja taastamiseks vajalik tegevus. Üldiselt on kaitseala sihtkaitsevööndis parimaks kaitsemeetmeks metsa- ja sookoosluste kujunemine looduslike protsesside kaudu. Samas võib tekkida vajadus liikide elupaikades nende kvaliteedi parandamiseks teha hooldustöid ja metsades nende kujunemisele kaasa aidata (noorendikes või kohtades, mis ei vasta elupaiga kriteeriumitele ja mida on lähiminevikus majandatud). Koosluse kujundamisena võib kaitseala valitseja sihtkaitsevööndis lubada näiteks kujundusraiet üksikute puude väljaraiumise teel. Koorunõmme sihtkaitsevöönd on looduslik sihtkaitsevöönd, kus kooslused ja ka liikide elupaigad on jäetud valdavalt looduslikule arengule ja seal koosluse kujundamist ei lubata, kuid erandjuhul on seal võimalik kaitsealuste liikide elutingimuste säilimiseks vajalik tegevus (nt merikotkale tehispesa püstitamine). Kuna Koorunõmme looduskaitsealal paikneb hulganisti suure looduskaitsealase väärtusega liike, siis on oluline tagada nende esinduslikkuse säilimine või paranemine liikide elutingimuste parandamise kaudu (näiteks võsaraie kauni kuldkinga kasvukohas ning Koorunõmme looduskaitseala ja Koorunõmme hoiuala kaitsekorralduskava (2016–2025) alusel hooldustööd punase ja valge tolmpa leiukohtades). Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks lubatud tegevuse alla käib ka nuhtlusisendite ja väikekiskjate arvukuse reguleerimine, mis vähendab näiteks pesarüüste ohtu. Koorunõmme looduskaitsealale jääb ka poollooduslike kooslusi, mille puhul tuleb tagada nende esinduslikkuse säilimine või paranemine koosluse taastamis- või hooldustöö kaudu. Näiteks tuleb loopealsel kasvama läinud metsatukad eemaldada, et taastada avatud maastik. Koorunõmme sihtkaitsevööndis poollooduslike kooslusi ei leidu, mistõttu ei ole seal poollooduslike koosluste hooldamist ettenähtud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd, tootmisotstarbeta ehitiste püstitamine kaitseala tarbeks ning navigatsioonimärgise rekonstrueerimine ja püstitamine kinnistu tarbeks, kusjuures ehitise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene sellele ehituskeeluvööndi ehituskeeld, ning tee või tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Sihtkaitsevööndisse jäävateks ehitiseks, mis vajavad hooldust, on näiteks Merise tulepaak ja RMK puhkekohtade taristu. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue ehitiste hooldamiseks võimaldab seada hoiutöödele tingimusi, et vältida olukordi, kus hooldustööde käigus võidakse kahjustada ala loodusväärtusi (pankrannik, elupaigatüübid ja liigid).

Kaitseala tarbeks rajatavate tootmisotstarbeta ehitiste alla kuuluvad eelkõige kaitseala poollooduslikel kooslustel karjatatavate kariloomade jaoks vajalikud ehitised, hooldustehnika liikumiseks vajalikud rajatised (sh purded, truubid), koosluste ja liikide elupaikade taastamiseks vajalikud rajatised ning loodushariduse edendamiseks vajalikud rajatised ja väikehooned (sh vaatlustornid, kuivkäimlad). Poollooduslike koosluste hooldamisel võib tekkida vajadus uute juurdepääsuteede rajamiseks. Kaitseala tarbeks vajalikke ehitisi on vajaduse korral lubatud rajada ka ehituskeeluvööndisse (kooskõlas LKS § 38 lõikega 7), kuna osa poollooduslikest

kooslustest asuvad ehituskeeluvööndisse jääval alal, lisaks jäävad kaitsealal olevad RMK puhkekohad ehituskeeluvööndisse.

Eelnõu kohaselt on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud meresõiduohutuse seaduse alusel rajatud navigatsioonimärgistuse rekonstrueerimine ja uue navigatsioonimärgise püstitamine sihtkaitsevööndisse. Navigatsioonimärgistuse rekonstrueerimine toimub mereohutuse seaduse ja majandus- ja kommunikatsiooniministri 2. detsembri 2002. a määruse nr 18 „“ alusel ja määruses sätestatud mahus.

Määruse kohaselt on lubatud uue tulepaagi püstitamine ehitusloa alusel. Uue tulepaagi püstitamise ja navigatsioonimärgistuse rekonstrueerimise võimalus on oluline veeliikluse ohutuse tagamiseks Läänemerel. Kaitseala valitseja kooskõlastuse nõue tootmisotstarbeta ehitiste püstitamiseks kaitseala tarbeks ning navigatsioonimärgistuse rekonstrueerimiseks ja püstitamiseks kinnistu tarbeks (sh ehituskeeluvööndis) võimaldab seada tegevustele tingimusi, et vältida olukordi, kus ehitustööde käigus kahjustatakse ala kaitse-eesmärke (pankrannik, elupaigatüübid ja liigid).

Kaitseala Merise-Abula sihtkaitsevööndisse jääb Merise tulepaak, Koorunõmme piiranguvööndisse kuus hoonestatud kinnistut (48301:001:0008, 48301:001:0006, 48301:001:0135, 48301:001:0108, 48301:001:0110 ja 48301:001:0236) ning Kihelkonna metskond 23 (48301:001:0112) maaüksusel asuvat Koorunõmme sihtkaitsevööndi lõunapoolsemat lahustükki läbib metsatee. Tulevikus võib tekkida vajadus nendel maaüksustel tee või muu tehnovõrgu rajatise püstitamine (nt internetikaabel, piiranguvööndisse rajatise rajamisel tuleb läbida sihtkaitsevöönd). Kinnistu tarbeks võib tee, tehnovõrgu või tootmisotstarbeta rajatise püstitada vaid juhul, kui sellega ei kahjustata kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtusi (ei ehitata kaitsealustele elupaigatüüpidele ega kaitsealuste liikide elupaika).

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine. Veerežiimi taastamise all peetakse eelkõige silmas sookooslustes ja niisketel niitudel endise veerežiimi taastamist kraavide alalise või ajutise sulgemisega. Need on tegevused, mis on vajalikud elupaikade seisundi parandamiseks ja liigilise mitmekesisuse suurendamiseks ning mille tegemist kaitseala valitseja saab vastavalt vajadusele suunata. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid lubatakse juhul, kui nende hooldamine ei avalda ulatuslikku negatiivset mõju ala loodusväärtustele ja see on vajalik, kui maaparandussüsteemi hooldamata jätmine tekitab kahju väljaspool kaitseala piiri asuvatele aladele. Kaitseala valitsejale antud küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärk on leida kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ja loodusväärtuste kaitse vahel. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmine tekitab kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Maaparandussüsteemide hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi. Samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ega kahjustataks loodusväärtusi. Koorunõmme sihtkaitsevööndis ei asu teadaolevalt maaparandussüsteemide kraave, mistõttu puudub seal vajadus olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödeks.

Kaitseala valitseja kooskõlastuse nõue loodusliku veerežiimi taastamiseks võimaldab seada tegevustele tingimusi, millega välditakse eelkõige sookoosluste kahjustamist. Loodusliku veerežiimi taastamist lubatakse eelkõige sookooslustel, kus rajatud kraavid mõjutavad negatiivselt soode looduslikku arengut. Järvede veerežiimi taastamise vajadus puudub. Alale jäävate järvede puhul on tegu suuresti looduslike järvedega, mis läbivad oma loomulikku suktsessiooni. Olemasolevate kraavide veel sügavamaks tegemine või nende asukoha muutmine kahjustaks kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi. Loodusliku veerežiimi taastamist ei ole vajalik lubada Koorunõmme sihtkaitsevööndis, kuna seal on kooslused ja liikide elupaigad jäetud üksnes looduslikule arengule.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud pilliroo ja adru varumine. Pilliroo ja adru varumist lubatakse kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohas ja tingimustel (nt aeg, maht), kuna see ei kahjusta ranniku-, järve- ja sookooslusi, kuid arvestada tuleb roostikus pesitsevate kaitsealuste linnuliikide elupaigavajaduse ja pesitsusajaga. Lisaks seadustatakse sel moel tegevus, mida on ajalooliselt kogu aeg tehtud. Adru varumise lubamisel aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue tagada, et varumist tehakse rannikukooslusi ja järvi ümbritsevaid kooslusi säästval viisil. Lisaks välditakse kooskõlastusnõudega seda, et mõnel aastal võetaks maha kogu roostik, mis on elupaigaks alal leiduvatele linnuliikidele (nt roo-loorkull). Linnustiku häirimise vältimiseks antakse nõusolek pesitsusperioodi- ja rändeväliseks ajaks.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine, arvestades määrusega sätestatud erisustega (näiteks seente, marjade korjamine) ja inimeste viibimine Koorunõmme sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Loodusvarade kasutamise piirang on vajalik sihtkaitsevööndis olevate kaitse-eesmärkide säilitamiseks. Loodusvarade kasutamisega kaasneb kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide elupaikade hävitamine, mistõttu ei saa seda alal lubada.

Inimeste viibimine on keelatud, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, Koorunõmme sihtkaitsevööndis 15. veebruarist kuni 31. juulini. Nendel aladel on ohustatud linnuliigi olulised pesitsusalad, mis on kergesti (võimalik autoga pesa alla sõita) või suhteliselt raskesti ligipääsetavad, kuid kõikide merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesade ümber tuleb tagada samaväärne kaitsekord võrreldes merikotka püsielupaiga kaitsekorraga

(LKS § 50) ning seetõttu on aladele seatud liikumispiirang. Inimese viibimine pesa läheduses häirib pesitsevaid linde ja võib põhjustada pesapaiga hülgamist, munade või pesapoegade hukkumist. Liikumispiirang on kehtestatud, et tagada kaitstava liigi pesitsusaegne rahu.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Koorunõmme looduskaitsealal on Koorunõmme piiranguvöönd. Koorunõmme piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse, rannikuelupaikade, poollooduslike koosluste ning kaitstavate liikide ja nende elupaikade säilimine.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega, kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud ning üksnes kaitseala valitseja nõusolekul rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaüritus võib kahjustada ala loodusväärtusi (metsa- ja rannikuelupaigatüüpe). Piiranguvööndis puuduvad ettevalmistatud telkimis- ja lõkkekohad.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine, uue ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine, kusjuures kaitseala tarbeks rajatise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene rajatisele ranna ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Piiranguvööndisse jäävad õuealad, kus ei paikne loodusväärtusi, mida ehitustegevus ning veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine kahjustaks, kuid kaitseala valitseja nõusoleku nõue ehitise püstitamisel on sätestatud seepärast, et kahjustatud ei saaks õuealadega piirnevad kooslused. Näiteks aitab kooskõlastusnõue vältida olukorda, kus soovitakse rajada tiiki õuemaale kohta, mis piirneb vahetult niiskusrežiimi suhtes tundliku sookooslusega liigirikkad madalsood (7230). Kaitseala tarbeks vajalikke ehitisi (varjualuseid) on vajaduse korral lubatud rajada ka ehituskeeluvööndisse, kuna osa poollooduslikest kooslustest levivad ehituskeeluvööndisse jääval alal. Seda võimaldab LKS § 38 lõige 7, millega on sätestatud ehituskeeluvööndi regulatsiooni erisus.

Lisaks on kaitseala valitseja nõusolekul piiranguvööndis lubatud uuendusraie. Raiete tegemisel metsamaal tuleb säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb raielangile hektari kohta alles jätta vähemalt 10 tihumeetrit puid, mida ei koristata ja mis jäävad metsa alatiseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Kuna piiranguvööndis leidub metsakooslusi neljal piiranguvööndi lahustüki väikesel alal (kokku ca 4 ha), siis ei ole uuendusraiet piiranguvööndis keelatud. Kaitseala Koorunõmme piiranguvööndis on lubatud kaitseala valitsejaga kooskõlastatud uuendusraie, kuna Koorunõmme piiranguvööndi metsaalal ei ole lausaliselt inventeeritud kaitstavaid elupaigatüüpe. Uuendusraie kooskõlastamine kaitseala valitsejaga on vajalik, kuna nii välditakse olukorda, kus uuendusraiega kahjustatakse ala kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi puisniidud (6530*). Uuendusraiate kavandamisel ja tegemisel on

soovituslik rakendada ajalist piirangut 15. aprillist 15. juulini, kuna siis on mõju elurikkusele oluliselt väiksem. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raielangile alles vähemalt 10 tihumeetrit säilikuuid või nende osi ühe hektari kohta. Säilikuude maht tuleneb „Majandatavates metsades bioloogilise mitmekesisuse hoidmise meetmete tulemuslikkuse hindamise ja tulevikusuundumuste määratlemise” lõpparuandest (Eestimaa Looduse Fond 2009. aasta projekt), kus on öeldud, et säilikuud on esmatähtsad elustiku mitmekesisuse tagajad ning kuna majandusmetsades on raiering lühem kui loodusliku puistu elutsükkel, siis vanade puude ja surnud puidu olemasolu suurendab majandusmetsas seda perioodi, millal metsaliigid saavad puistut kasutada. Majandusmetsades on elustiku mitmekesisuse seisukohast lähtudes kõige suurem puudujääk just eriilmelistest ja erivanuselistest puudest ning surnud puudest, mis kõik pakuvad elupaiku paljudele liikidele. Seetõttu tuleb elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jätavad puud valida eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuud, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puud. Säilikuude jätmise kohustus on oluline nendele metsadele omase looduse mitmekesisuse säilitamiseks ja suurendamiseks. Selline kaitsekord sobib vähemväärtuslike ning suurema majandusmõjuga metsatüüpidele, mitte aga kõrge loodusväärtusega metsadele.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud maavara kaevandamine, uue maaparandussüsteemi rajamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud põllu- ja õuemaal.

Nende tegevuste lubamine pole võimalik, ilma et kahjustataks kaitsealal leiduvaid ja kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpe ning kaitstavate liikide elupaiku ja kasvukohtasid. Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme ja koosluste säilitamiseks. Maavara kaevandamisega kaasneb kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide elupaikade hävitamine ning tegevus muudab oluliselt ala veerežiimi, mistõttu ei saa seda kaitsealal lubada. Uue maaparandussüsteemi rajamine on keelatud, kuna selle lubamine pole võimalik, ilma et kahjustataks alal asuvaid loodusväärtusi (eelkõige märgalaelupaiku). Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine on keelatud, kuna see vaestab metsade looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine kahjustab elupaigatüüpide soodsat seisundit ning põhjustab muutusi koosluste liigilises koosseisus. Põllu- ja õuemaal biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamisele piiranguid ei seata.

Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Külmumata pinnaselt puidu kokku- ja väljaveo lubamisel aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue tagada, et ei seataks ohtu ala kaitse-eesmärkide saavutamist (nt veoga ei kahjustataks kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüpe).

3. Menetluse kirjeldus

Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus ajavahemikul 20. novembrist kuni 22. detsembrini 2017. aastal Keskkonnaameti Lääne regiooni Kuressaare kontoris. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 17. novembril 2017. aastal üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ning kohalikus ajalehes

Saarte Hää. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 9. novembril 2017. aastal. Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel. Keskkonnaameti Kuressaare kontoris toimus 10. jaanuaril 2018. aastal kaitse-eeskirja avalik arutelu, millest võttis osa seitse inimest (sh üks maaomanik ja kuus Keskkonnaameti töötajat).

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta 52 maaomanikule, sh Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maa-ametile, Saaremaa Vallavalitsusele ja Veeteede Ametile. Teavitust saadeti ka Keskkonnainspektsiooni Saaremaa büroole, Mustjala Vallavalitsusele, Mustjala Ühinenud Jahiseltsile ja Merise Maastikuhoolduse Mittetulundusühingule. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväiteid. Omniva tagastas Keskkonnaametile kirjad, mis polnud jõudnud järgmiste adressaatideni, keda vastavad muudatused puudutavad: Alar Väino Johannes Vikström, Armo Vask, Erik Raymond Göransson, Mart Tooming, Monika Vask, Natalia Schandersson, Toomas Reimus ja Urmas Kotsar. Puudub info, kas Selma-Miralda Sarapuu on kirja kätte saanud. Koorunõmme looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalide kättesaamise kohta pole laekunud vastust järgmistelt ettevõtelt: Palumetsa OÜ, Salminen Property Development OÜ. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus 12. detsembril 2017. aastal kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade, kus olid märgitud eespool nimetatud maaomanikud, kelle kohta puudub info kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega tutvumise kohta.

Avaliku väljapaneku ajal esitas ettepaneku eelnõu muutmiseks üks eraomanik, üks ettevõtte ja kaks riigiasutust. Teeääre-Raadi kinnistu (48301:001:0110) omanik küsis täpsustusi liikumispiirangu kohta vastaval katastriüksusel ning kinnistu rolli kohta Maapere rauna sihtkaitsevööndis. Keskkonnaamet saatis 3. jaanuaril 2018 aastal vastuskirja, kus selgitati, mis põhjusel on Teeääre-Raadi katastriüksus kaasatud Maapere rauna sihtkaitsevööndisse. Lisaks selgitati omanikule, et Teeääre-Raadi kinnistule säilib ligipääs endisel kujul. 10. jaanuaril 2018. aastal Keskkonnaameti Kuressaare kontoris toimunud avalikul arutelul küsis Teeääre-Raadi kinnistu omanik lisaselgitusi liikumispiirangu kohta. Omanikule selgitati, et Maapere rauna sihtkaitsevööndisse liikumispiirangut ei kavandata ning seega kinnistule liikumise osas piiranguid ei seata. Maaomanikult rohkem vastuväiteid ja küsimusi ei laekunud. Avaliku väljapaneku ajal esitas Tornator Eesti OÜ ettepaneku jätta Koorunõmme sihtkaitsevööndi põhjapoolse laiendus sellisel kujul loomata. Keskkonnaamet on seisukohal, et esitatud ettepanekuga ei saa arvestada. Kaitseala laiendus on vajalik, et tagada eelkõige sooelupaikade kaitse ja merikotka elupaigaks sobiliku tervikliku maastiku säilimine. Riigimetsa Majandamise Keskus esitas ettepaneku jätta eeskirjast välja puidu väljaveokeeld külmumata pinnase korral. Keskkonnaamet on seisukohal, et esitatud ettepanek ei ole põhjendatud, kuna vastav keeld tuleneb looduskaitseseadusest ja on kaitse-eeskirjades tavapärane. Kaitseala valitsejaga kooskõlastusel on kokku- ja väljavedu lubatud. Kokku- ja väljaveokeeld aitab vältida kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpide kahjustamist ning kaitsealal olevate teede rikkumist. Veeteede Amet tegi ettepaneku viia Koorunõmme looduskaitseala eeskirja sisse muudatus, mis võimaldaks Merise tulepaaki (nr 913, katastritunnus 48301:001:0113) rekonstrueerida või püstitada uus tulepaak ehitusloa alusel. Keskkonnaamet täpsustas, et Merise tulepaaki saab rekonstrueerida, kui see on kooskõlastatud Keskkonnaametiga. Lisaks täiendab Keskkonnaamet eelnõud selliselt, et see annaks võimaluse ka uue navigatsioonimärgise rajamiseks.

Pärast avaliku väljapaneku lõppu esitas eelnõu kohta ettepanekuid maaomanik, Toomas Reimus. Teine maaomanik Selma-Miralda Sarapuu avaldas soovi tutvuda eelnõu materjalidega, kuna

avalikustamise jooksul ei olnud need väidetavalt temani jõudnud. . Toomas Reimus tõi ühe oma ettepanekuna välja soovi taastada või võimalust taastada Kaanda kinnistul asuvad vanade taluhoonete varemte asemel hooned ja sinna piirkonda sobiva hoonestuse koos ligipääsu ja elektriühendusega. Omanikule kuuluval kinnistul (katastriüksuse tunnusega 49301:001:0494) asus üks vana talukoht ka praegu kehtiva kaitsekorra kohaselt sihtkaitsevööndis. Seetõttu planeeriti ka uues kaitse-eeskirja eelnõus kinnistul asuvad vanad talukohad planeeritava Maapere rauna sihtkaitsevööndisse. Keskkonnaamet tegi alal ka täiendavad paikvaatlused, et kaaluda Toomas Reimuse ettepanekut. Arvestades kahel talukohal säilinud vanade taluhoonete varemte olemasolu, õueala tuvastatavust ja juurdepääsu võimalusi, on Keskkonnaamet seisukohal, et kõnealuse kahe talukoha taastamine on võimalik ala loodusväärtusi kahjustamata. Sellest tulenevalt tsoneeriti nimetatud talukohad sihtkaitsevööndist piiranguvööndisse. Piiranguvööndi kaitsekord annab võimaluse kaitseala valitseja nõusolekul need talukohad taastada.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktile 131 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Koorunõmme loodusala, mis hõlmab Koorunõmme looduskaitseala, ja linnualaks lisa 1 punkti 1 alapunktiga 16 Koorunõmme linnuala, mis hõlmab Koorunõmme looduskaitseala. Seetõttu tuleb Koorunõmme looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Koorunõmme loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2017. a rakendusotsusega (EL) 2018/41, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2017) 8255 all, ELT L 15, 19.01.2018, lk 199–350).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset,

hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Koorunõmme looduskaitsealal on olulised kaitse-eesmärgid mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek arvata elupaigatüüpid metsastunud luided (2180) ja kadastikud (5130) Koorunõmme loodusala kaitse-eesmärkide hulgast välja. Lisaks pärast Koorunõmme looduskaitseala laiendamist Koorunõmme hoiuala, väärtuslike metsa- ja sooelupaigatüüpide ning merikotka (*Haliaeetus albicilla*) püsielupaikade arvelt, Koorunõmme hoiualast ning Koorunõmme loodus ja linnualast 17,2 ha suuruse maismaa ala välja arvamist ja pärast piiride korrigeerimist laiendatakse ning korrigeeritakse ka Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” linnu- ja loodusalade nimekirjas Koorunõmme loodus- ja linnuala piire.

Koorunõmme loodus- ja linnuala piiride muutmisel lisandub Natura 2000 võrgustiku alade hulka osa järgmistest maaüksustest: Kihelkonna metskond 23 (48301:001:0112), Kihelkonna metskond 326 (48301:001:0529), Metsa (48301:001:0602), Koorunõmme looduskaitseala 2 (48301:001:0528), Roodaku (48301:001:0326), Maie (48301:001:0093), Maapere (48301:001:0274), Maapere-Rauna (48301:001:0302), Peetri (48301:001:0296), Kaubaniidi (48301:001:0220), Kihelkonna metskond 353 (48301:001:0536), Kätriini (48301:001:0258) ja Jugapuu (48301:001:0187). Seetõttu suureneb nendel maaüksustel ka loodus- ja linnuala osakaal.

Koorunõmme loodus- ja linnuala piiride muutmisel jääb Natura 2000 võrgustiku alade hulgast välja osa Koorunõmme looduskaitseala 2 (48301:001:0528) maaüksusest. Lisaks arvatakse Koorunõmme loodus- ja linnuala piiride muutmisel Natura 2000 võrgustiku aladest välja osa järgmistest maaüksustest: Kuke (48301:001:0036), Metsa (48301:001:0101), Uue-Lõuka (48301:001:0236), Metsa (48301:001:0102) ja Kugalepa-Merise tee (48301:001:0506). Seetõttu väheneb nendel maaüksustel ka loodus- ja linnuala osakaal.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Koorunõmme looduskaitsealal leiduvate liikide, järvede, ranniku-, niidu-, soo- ja metsakoosluste kaitset. Kehtestatud kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Koorunõmme looduskaitseala ja Koorunõmme hoiuala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Määruse jõustumisel laekub maamaksu Saaremaa vallale ligikaudu 1315 eurot aastas vähem, kuna täiendavalt lisandub sihtkaitsevööndisse 878,6 ha maid (sh eramaid 319,3ha).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Eelnõukohase kaitse-eeskirja alusel hõlmatakse sihtkaitsevööndisse täiendavalt 319,3 ha eramaad ning sellest moodustab ligikaudu 194,4 ha maatulundusmaa, mille sihtotstarbeline kasutamine on oluliselt piiratud. Arvestades asjaolu, et ala on juba valdavalt kaitse all hoiualana ja merikotka püsielupaiga sihtkaitsevööndina, on eramaa riigile omandamise kohustus juba suures ulatuses olemas. Eramaa riigile omandamise kohustus suureneb kokku 26,3 ha seni kaitseta ala sihtkaitsevööndisse arvamisel. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Mustjala vallas 2015. aastal ligikaudu 506,7 ha maatulundusmaaga 74 tehingut kogusummas 1 337 260 eurot, seega on ühe hektari hind keskmiselt 2639 eurot ning täiendavalt sihtkaitsevööndisse arvatava 26,3 ha maatulundusmaa sihtotstarbega riigile ostmise korral oleks selle hind ligikaudu 69 405 eurot. Tegemist on hüpoteetilise summaga, kuna maid omandatakse riigile maaomaniku taotluse alusel ning senise praktika põhjal ei ole suurem osa maaomanikke maa riigile võõrandamisest huvitatud.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt ka taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi kokku ligikaudu 89,1 ha, sellest u 5 ha lisandub uue alana. Seega tuleb riigil täiendavalt maksta toetusi 5 ha ulatuses. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda hooldamise toetust vastavalt maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrusele nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus” (RT I, 24.04.2015, 7) ja taastamise toetust vastavalt keskkonnaministri 1. juuni 2004. a määrusele nr 62 „Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määrad”. Kehtivad toetusmäärad poollooduslike koosluste hooldamiseks on 250 eurot hektari kohta, puisniitude puhul 450 eurot hektari kohta.

Erametsaomanikel on võimalus taotleda Natura 2000 metsa toetust. Seoses Natura metsa toetuse maksmisega riigil kulud suurenevad, kuna osa varem hoiualal ja piiranguvööndis olnud alast tsoneeritakse sihtkaitsevööndisse. Samuti laiendatakse kaitseala osaliselt uute metsaalade arvelt (vajalik merikotka püsielupaikade liitmise tõttu). Sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse eramaadel olevat toetuskõlblikku metsaala täiendavalt u 235,3 ha. Natura metsa toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ja kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 sihtkaitsevööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 110 eurot aastas.

Koorunõmme looduskaitseala kaitsekorra uuendamisega arvatakse täiendavalt sihtkaitsevööndisse riigimetsa 328,6 ha. Lähtudes sellest, et ka piiranguvööndi metsade majandamine oli varem kitsendatud, ja vastavalt RMK arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest, vähendab range kaitse Saaremaal puidukasutuse tulu keskmiselt 10 eurot hektari kohta aastas. Lisaks arvatakse sihtkaitsevööndisse 28 ha riigimetsa, mille majandamine ei ole olnud varem kitsendatud. Majandusmetsa range kaitse alla võtmine vähendab puidutulu Saaremaal 100 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb iga-aastane saamata jäänud puidutulu Koorunõmme looduskaitseala moodustamisega kokku 6086 euro võrra aastas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.